

Rubens komt terug thuis

Schilderij neemt oorspronkelijke plaats in Sint-Carolus Borromeuskerk weer in

- Schilderij verbleef in Engeland en de Verenigde Staten
- Delicate restauratie broodnodig
- Doek verbeeldt laatste tafereel uit Christus' jeugd

Filip CEULEMANS

In 1773, bij de opheffing van de jezuïetenorde door paus Clemens XIV, verdwijnt het laatste schilderij van Peter Paul Rubens uit de Sint-Carolus Borromeuskerk. Opmerkelijk, want de barokke kerk in het centrum van Antwerpen kan gerust de huiskerk van de schilder worden genoemd. In de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal mogen dan wel de eerste grote altaarstukken van Rubens hangen, het grootste deel van zijn actieve carrière is hij parochiaan van de Sint-Carolus Borromeuskerk. „Dat vertaalde zich op een bepaald moment in meer dan veertig schilderijen van zijn hand in het kerkinterieur”, vertelt Tyr Baudouin, de collectiebeheerder van de kerk.

„Stuk voor stuk verdwenen die echter uit de kerk, vaak richting Wenen, waar onder meer de hoofdaltaar vandaag nog steeds te bewonderen zijn in het Kunsthistorisches Museum”, vervolgt Baudouin. „De terugkeer van een authentieke Rubens naar de plaats waarvoor het schilderij werd gemaakt, is dan ook een unieke gebeurtenis. De manier waarop de kerkraad het doek in handen kreeg,

De restauratie geeft het schilderij zijn oorspronkelijke schoonheid terug. © Sint-Carolus Borromeus

kunnen we dan weer miraculeus noemen.”

Rudi Mannaerts, pastoor van de Sint-Andriesparochie en kunsthistoricus, geeft in november 2011 de aanzet voor de terugkeer van het schilderij. „In een e-mail deelt hij ons mee dat een veilinghuis in Keulen een week later *De terugkeer van de Heilige Familie* te koop aanbiedt”, vertelt voorzitter van de kerkraad Marinix Van Herzele. „De raad beslist tijdens een spoedberaad die kans niet te laten schieten en een bod uit te brengen. Ons bod, met geld uit het legaat van Johanna Damen, een overleden parochi-

aan, volstaat echter niet. Twee potentiële kopers brengen een hoger bod uit. Groot is onze verrassing wanneer we enkele weken later telefoon krijgen van de veilingmeester met de vraag of we nog steeds belangstelling hebben om het schilderij te kopen. Begin december laat het veilinghuis weten dat we ons de gelukkige eigenaar van het schilderij mogen noemen.”

De toestand waarin het schilderij zich bevindt op het moment van zijn terugkeer naar Antwerpen is lamentabel, wat meteen vragen doet rijzen over de kwaliteit van het werk. „Dikke lagen

verkleurde vernis, zware overschilderingen en een aanzienlijke hoeveelheid vuil maakten het onmogelijk om te oordelen over de kwaliteit van het schilderij”, zegt Karen Bonne. Zij is restaurateur aan het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium en vat in 2012 de restauratie van het schilderij aan. „Dankzij die restauratie kunnen we een groot deel van de reis van het doek achterhalen. Het blijft zeker tot 1830 in onze contreien en verhuist vervolgens naar een Engelse privécollectie. In 1870 koopt het Metropolitan Museum in New York het werk. Daar

vinden meerdere restauraties plaats. Nadat het in jaren 1940 in het depot verdwijnt, wordt het schilderij in 1980 verkocht aan een privéverzamelaar die hij in 2011 zelf te koop aanbiedt.”

De restauratie neemt drie jaar in beslag. „De complexiteit van de opeenvolgende lagen die moesten worden verwijderd, maakte een stapsgewijze werkwijze nodig”, legt Bonne uit. „Ondanks alle schade blijft het werk getuigen van de verbluffende kwaliteit van Rubens en zijn studio.”

Het werk getuigt van de verbluffende kwaliteit van Rubens en zijn studio

De terugkeer van het schilderij vormt de gelegenheid bij uitstek om het nieuwste boek van het *Corpus Rubenianum* Ludwig Burchard voor te stellen. Dat is een monumentale reeks waarin alle werken van Rubens worden besproken. „Het deel dat we vandaag voorstellen, behandelt de schilderijen die Rubens maakte over de eerste jaren van Christus' openbare leven”, zegt Isabelle Van Tichelen van het Centrum Rubenianum, dat de uitgave verzorgt. „Het schilderij dat terug opnieuw zijn plaats krijgt in de Sint-Carolus Borromeuskerk is overigens het laatste werk dat Rubens wijdde aan de kind- en jeugd jaren van Jezus. Verkeerdelijk werd het werk lange tijd aangeduid als *De terugkeer uit Egypte*. Daarvoor is Christus echter te groot. Het gaat om de terugkeer van de tempel in Jeruzalem waar Jezus in discussie ging met de hogepriesters.”

Maria

tot 13 augustus

Naar aanleiding van het 175-jarige bestaan van de parochie Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen in Nieuwmoer in Kalmthout (Wuustwezelsteenweg 5) organiseert de parochie nog tot 13 augustus een tentoonstelling over *Maria in de volksdevotie*. Beelden van Maria, maar ook religieuze en volkse voorwerpen in verband met Onze-Lieve-Vrouw zijn dagelijks van 13 tot 17 te bekijken.

Info via leo.vangink@skynet.be.

Dag des oordeels

tot 24 september

In de Sint-Anna-ten-Drieënkerk in Antwerpen-Linkeroever (Hagnegraefstraat 1) vindt tot 24 september de expo *De dag des oordeels* plaats. Diederik Boyen en Ajin Hara stellen hun schilderijen, installaties en fotografisch werk tentoon. Met de tentoonstelling willen de kunstenaars hun bezorgdheid uiten om wat ze rond zich zien gebeuren.

Meer info op www.anna3.be.

Antwerpen viert patrones

Voor het tweede jaar trekt processie door de straten rond de kathedraal

Vierde de rest van Vlaanderen Moederdag al de eerste zondag van mei, dan worden de Antwerpse moeders op 15 augustus, feest van de Tenhemelopneming van Maria, in de bloemetjes gezet. Om de patrones van het bisdom, de stad en de kathedraal te eren, staan er in en rond de kathedraal enkele bijzondere vieringen op het programma.

Op maandag 14 augustus gaat mgr. Johan Bonny in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal voor in de openingsviering. Om zes uur begroet de bisschop het genadebeeld van Onze-Lieve-Vrouw van Antwerpen dat opgesteld staat in de Onze-Lieve-Vrouwekapel van de kathedraal. Vervolgens wordt het beeld in processie rond de kathedraal gedragen.

Vorig jaar pikte de Gilde van Onze-Lieve-Vrouw-Lof de eeuwenoude traditie van een Mariële processie aan de vooravond van het feest van Tenhemelop-

neming van Maria weer op. „De processie werd ondanks het succes dat ze kende in 1968 afgevoerd”, vertelt gildevoorzitter Mia De Schampelaere. „Naar aanleiding van het Jaar van de Barmhartigheid namen we vorig jaar het initiatief om de processie opnieuw in ere te herstellen. Moeder van Barmhartigheid is immers een van de namen van Onze-Lieve-Vrouw. De grote publieke opkomst deed ons al snel beslissen de processie ook dit jaar door de straten rond de kathedraal te laten trekken. Omwonenden vragen we hun huizen te versieren of een Mariabeeld te plaatsen.”

Op 15 augustus gaat de bisschop om tien uur in concelebratie met vicarissen en kapittel voor in de pontificale hoogmis. Om 15 uur is er een Mariële gebedsviering en om 17 uur wordt de hoogdag afgesloten met een feestelijke vespersdienst met het

kapittel. De viering van 14 augustus, de hoogmis en de vespersdienst worden opgeluisterd door het Antwerps Kathedraalkoor onder leiding van kapelmeester Sebastiaan van Steenberge, met

aan het orgel organist-titularis Peter Van de Velde. (FC)

Meer informatie? Surf naar www.kerknet.be en tik in de zoekfunctie „Mariële processie” in.

Advertentie

gelegen te Antwerpen centrum

ASSISTENTIEWONING

beschikbaar

Onze assistentiewoningen zijn een ideale formule voor ouderen die nog zelfstandig willen wonen maar tevens gebruik willen maken van ondersteunende dienstverlening. Dit is o.a. een 24h. oproepsysteem, warme maaltijden, kapster, pedicure, klusjesdienst.

Bijkomende Inlichtingen:

WZC Cocoon, Schulstraat 47, 2018 Antwerpen

03.238.54.71 - socialedienst.cocoon@compostela.be